

III. RECENZII

„DELICTE, SIGURANȚĂ ȘI DREPTURILE VICTIMELOR – SONDAJ CU PRIVIRE LA DREPTURILE FUNDAMENTALE”, RAPORT AL AGENȚIEI EUROPENE PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE (FRA 2021)

DANIELA ALBU*

Abstract:

On 19 February 2021, the European Union Agency for Fundamental Rights issued the Report „Crime, safety and victims’ rights – Fundamental Rights Survey”. The document is a guide for politicians, legislators and governments for fulfilling the commitments assumed in view of ensuring the victim’s safety. The Report analyzes the respondents’ experiences as victims of violence, harassment and property crimes. 35,000 persons were interviewed (including Romanian citizens). The frequency of reported crimes to the police is also analyzed in the Report. In line with the first EU Victims’ Rights Strategy 2020-2025, the FRA Report recommends that Member States take steps to encourage those who have experienced violence and harassment in any form, to report abuses more frequently in order to have fair access to justice. The Report highlights among other forms of violence that harassment against youth and hate speech are on the rise.

Keywords: crimes, victims’ rights, safety, harassment, theft, consumers’ rights, hate speech

Résumé:

Le 19 février 2021, l’Agence des droits fondamentaux de l’Union européenne a publié le rapport «Crime, sécurité et droits des victimes – Enquête sur les droits fondamentaux». Le rapport est un guide destiné aux hommes politiques, aux législateurs et aux gouvernements pour remplir les engagements pris en vue d’assurer la sécurité de la victime. Le rapport analyse les expériences des personnes interrogées en tant que victimes de violence, de harcèlement et de crimes contre les biens. 35 000 personnes ont été interrogées (y compris des citoyens roumains). La fréquence des crimes signalés à la police est également analysée dans le rapport. Conformément à la première stratégie de l’UE pour les droits des victimes 2020-2025, le rapport de la FRA recommande aux États membres de prendre des mesures pour encourager ceux qui ont été victimes de violence et de harcèlement sous quelque forme qu’il soit à signaler les abus plus fréquemment afin d’avoir un accès équitable à la justice. Le rapport souligne, entre autres formes de violence, que le harcèlement contre les jeunes et les discours de haine sont à la hausse.

* Email: Daniela.albu@irido.ro

Mots-clés: crimes, droits des victimes, sécurité, harcèlement, vol, droits des consommateurs, discours de haine

Raportul¹ este un ghid pentru politicieni, legiuitori și pentru guvernele care trebuie să își îndeplinească obligațiile asumate pentru asigurarea siguranței victimelor. Conform recomandărilor formulate în Raport, victimele trebuie să aibă acces la justiție, dar și curajul de a raporta abuzurile. Prima *Strategie europeană privind drepturile victimelor 2020-2025* a fost publicată de Comisia Europeană în iulie 2020. În Strategia privind drepturile victimelor se subliniază că „victimele delictelor încă nu se pot bizui pe exercitarea deplină a drepturilor lor în Uniunea Europeană” și se propun măsuri pentru încurajarea acestora de a raporta delictele în vederea obținerii unor compensații echitabile în justiție pentru abuzurile suferite. În consens cu această Strategie, Raportul FRA recomandă ca statele membre să ia măsuri pentru încurajarea celor care s-au confruntat cu violența și hărțuirea sub orice formă, să raporteze mai frecvent abuzurile pentru a avea acces echitabil la justiție, deoarece fără raportarea incidentului sau delictului, victimele se privesc singure de posibilitatea de a li se face dreptate.

Metodologia folosită pentru realizarea Raportului a constat în interviuarea unor victime din toate țările membre UE, printre care și România, într-o perioadă de 5 luni. Interviuările, desfășurate în cursul anului 2019 au avut loc fie online, fie față în față, analizele fiind completate ulterior cu date actualizate. Au fost intervievate 35.000 de persoane din țări UE care s-au confruntat cu violența, hărțuirea, jaful sau cu fraude la adresa consumatorilor. Din România au fost intervievate față în față 999 de victime (în perioada 11 februarie–21 iunie 2019)².

Autorii Raportului lansează un îndemn către statele membre UE de a asigura accesul victimelor la informare, sprijin și protecție, precum și dreptul de a participa la procedurile penale (care pot avea loc de multe ori în mediul online în contextul pandemiei). De asemenea, țările trebuie să acorde o atenție sporită grupurilor vulnerabile, tinerilor, minorităților, migrantilor, persoanelor cu dizabilități, celor din categoria LGBT.

Mai mult de o treime din actele de violență se produc la domiciliul victimelor și, ulterior, peste 69% dintre victime se confruntă cu traume psihologice. În 72% dintre cazurile de hărțuire sexuală împotriva femeilor autorul nu se cunoștea anterior cu victima, multe dintre aceste incidente având loc

¹ A se vedea FRA, Crime, safety and victims' rights, 2021, disponibil pe <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fundamental-rights-survey-crime>

² Interviuările s-au desfășurat sub două forme : 1) online , 2) față în față cu victima.

în public, după cum se arată în Raport. Guvernele UE trebuie să elaboreze politici pentru a acorda un sprijin mai eficient femeilor prin intermediul legislației care să prevadă sancțiuni în conformitate cu delictul comis, și prin politici de educație preventivă având ca grup țintă bărbații, deoarece majoritatea agresorilor sunt de sex masculin.

Raportul atrage atenția asupra faptului că doar 30% dintre victime raportează atacurile și abuzurile, iar numărul raportărilor diferă de la o țară la alta, ceea ce reflectă diferențele culturale, precum și niveluri variate de încredere. Victimele trebuie încurajate să raporteze, să comunice cu societatea civilă și cu serviciile de sănătate și îngrijire, iar acestea să le informeze mai bine cu privire la drepturile lor, recomandându-le serviciile de sprijin existente.

Concluziile Raportului³

Tinerii – cu vârste cuprinse între 16 și 29 de ani – se confruntă mai mult cu fenomenele de violență și hărțuire, în mediile online și offline. La fel și persoanele LGBT și persoanele cu dizabilități sau cele cu probleme de sănătate care le limitează activitățile.

Femeile sunt agresate atât în propria lor casă, cât și în spațiul public, iar la locul de muncă se confruntă cu hărțuirea sexuală. Un număr mai mare de femei comparativ cu bărbații evită anumite locuri sau persoane considerate a fi periculoase. 83% dintre femeile cu vârste cuprinse între 16 și 29 de ani selectează cu multă atenție locurile unde merg sau cu cine petrec timpul pentru a se proteja.

Dintre infracțiunile legate de dreptul de proprietate, fraudarea consumatorilor are o pondere destul de mare, deși ratele variază foarte mult de la țară la țară în funcție de condițiile specifice și de diferențele culturale. De exemplu, utilizarea abuzivă a conturilor sau cardurilor de plată și fraudarea online este un fenomen răspândit a cărui gravitate diferă considerabil la nivelul statelor membre ale UE.

Sondajul FRA arată, de asemenea, că mai mult de jumătate dintre oameni sunt dispuși să intervină când văd că apare o manifestare violentă în spațiul public. Cu toate acestea, aproximativ o persoană din cinci nu ar fi deloc dispusă să intervină. În astfel de situații oamenii au în general încredere în autorități, chemând poliția. Dar și acest lucru diferă de la o țară la alta, reflectând din nou diferențele culturale și diferite niveluri de încredere generate de experiențe anterioare privind lipsa de eficiență a autorităților.

³ Se bazează și pe răspunsurile la chestionarul FRA privind drepturile fundamentale (FRA's Fundamental Rights Survey) diseminat în toate statele membre UE, Macedonia de Nord și Marea Britanie.

Persoanele vârstnice, cele cu un nivel de educație mai scăzut, persoanele care trăiesc în sărăcie și se confruntă cu marginalizarea socială sau **minoritățile** etnice, persoanele aparținând unor **categorii vulnerabile** își fac mai multe griji cu privire la criminalitate și, deși se tem pentru siguranța lor, sunt, în general, mai puțin dispuse să apeleze la forțele de ordine.

Raportul arată în ce măsură sunt expuși cetățenii din UE la diferite forme de infracțiuni și gradul de îngrijorare în legătură cu acestea, iar constatările pot ajuta factorii de decizie să elaboreze măsuri și să identifice lacunele existente în ceea ce privește protecția și asistența.

Conform Raportului FRA: Rata agresiunilor înregistrate de polițiști în anul 2018, raportată la 100.000 de persoane, variază între 553,95 de atacuri asupra persoanelor în Belgia și 927,84 în Regatul Unit al Marii Britanii, la 1,29 în România. Din aceste date reiese atât faptul că victimele nu au curajul să raporteze, cât și faptul că definițiile utilizate pentru înregistrarea și numărarea infracțiunilor diferă de la o țară la alta, potrivit Eurostat.

Doar 8% dintre cetățenii din UE au suferit o spargere a locuinței în cinci ani înainte de sondaj și 3% s-au confruntat un astfel de incident în cele 12 luni înainte de sondaj. Spargerile produse pe o perioadă de cinci ani variază de la sub 5% în Polonia, România, Malta și Portugalia, la 14% în Danemarca și Finlanda, 13% în Belgia și 12% în Macedonia de Nord și Suedia.

În general, 8% dintre persoanele din UE s-au confruntat cu fraudarea serviciilor bancare sau a modalităților de plată online cu cardul (cardul de credit sau de debit) în cei cinci ani anteriori sondajului și 3% au suferit astfel de fraude în cele 12 luni anterioare sondajului. Gama de rezultate variază de la 19% în Franța, la 15% în Danemarca și la 14% în Irlanda; fraudă bancară online sau cu cardul de plată în cei cinci ani anteriori sondajului, este de 1% în Grecia, Lituania, Polonia, Portugalia și România.

În patru țări se înregistrează mai puțin de unul din trei incidente de fraude asupra drepturilor consumatorilor care implică comenzi online, la telefon sau prin poștă privesc bunuri sau servicii comandate din străinătate: Polonia și România (ambele 21%), Olanda (24%) și Regatul Unit (29%).

Rata de raportare a incidentelor violente variază de la 40% în Franța și 37% în Germania la 9% în Finlanda, 12% în Grecia și la 13% în Estonia, Irlanda și România.

Opinia FRA 1: informarea tinerilor (violența asupra lor este în creștere) – hărțuirea și discursurile de incitare la ură

Sondajul arată că violența fizică este o realitate îngrijorătoare în UE. Este necesar ca statele membre să asigure accesul la justiție pentru cei vulnerabili,

să ofere informații, sprijin și protecție. Întrucât violența asupra tinerilor este în creștere, aceștia trebuie să fie informați cu privire la drepturile lor. De multe ori actele de violență se produc în școli – unde se remarcă fenomenul de bullying, deci violența este exercitată de către un adolescent sau mai mulți asupra unui coleg (în special asupra unor categorii vulnerabile). Hărțuirea motivată de ură are loc și în mediul online pe rețelele de socializare.

Opinia FRA 2: raportarea abuzurilor din partea celor apropiați și luarea în considerare ca posibilă sancțiune pentru agresori, furnizarea de cursuri speciale pentru reintegrarea acestora în societate

Statele membre UE trebuie să elaboreze măsuri de încurajare pentru ca victimele să raporteze abuzurile din partea unor rude sau apropiați în contextul violenței domestice. Aceste măsuri înseamnă, în primul rând, consolidarea unei legislații naționale eficiente aliniată la Strategia pentru Egalitate de Gen a UE 2020-2025, dar și activități de formare și îndrumare pentru profesioniștii din domeniu, cei care intră în contact direct cu victimele (medici, profesori). Este foarte importantă și educația și reabilitarea agresorilor. Sancțiunile împotriva acestora trebuie să includă și programe de reabilitare și de sprijin pentru reintegrarea lor în societate.⁴

Opinia FRA 3: revizuirea legislației cu privire la hărțuirea sexuală și hărțuirea online

În Raport se precizează că aproximativ 110 milioane de persoane din Uniunea Europeană s-au confruntat cu diverse forme de hărțuire în anul anterior sondajului.

Având în vedere varietatea formelor de hărțuire, FRA consideră că este necesară o revizuire a legislației în domeniu la nivel european cu privire atât la hărțuirea sexuală, cât și la siguranța în toate mediile în care se poate manifesta hărțuirea, inclusiv internetul. În legislația privind delictele de hărțuire trebuie să fie cuprinse în mod mai extins delictele de hărțuire sub toate formele lor inclusiv delictele și discursurile de incitare la ură, precum și hărțuirea online.

Opinia FRA 4: delictes legate de proprietate, fraude bancare online, delictes asupra consumatorilor

Se recomandă ca toate statele membre să fie vigilente în ceea ce privește delictes care amenință proprietatea, inclusiv delictes transfrontaliere,

⁴ Aceasta presupune cursuri de formare anti-violență prin care să se clarifice rolurile de gen, și să se analizeze stereotipurile în ceea ce privește agresiunea masculină. Această formare poate face parte chiar din sancțiunea aplicată agresorului pentru a-l obliga să participe la astfel de cursuri și a evita propria victimizare care s-ar putea răsfrânge din nou asupra persoanei pe care a agresat-o. O astfel de măsură ar fi în conformitate cu Articolul 18 din Directiva UE privind drepturile victimelor.

iar în acest domeniu este important rolul Rețelei Europene de Prevenire a Criminalității. Protecția consumatorilor trebuie să se adapteze realităților actuale. Pe lângă legislație, trebuie consolidate echipe de specialiști care să investigheze fraudele online. Autoritățile naționale responsabile cu aplicarea și monitorizarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități trebuie să fie vigilente în ceea ce privește spargerea locuințelor acestor persoane și fraudele bancare sau delictelor asupra consumatorilor, care pot fi mai frecvente în cazurile categoriilor vulnerabile.

Opinia FRA 5: încurajarea raportării abuzurilor

Statele membre ar trebui să introducă măsuri de încurajare a raportării incidentelor și delictelor de violență și hărțuire, deoarece rata de raportare a violențelor este mai scăzută decât cea a celorlalte delictelor. Raportarea este o condiție importantă pentru obținerea accesului la justiție care nu este posibil în lipsa acesteia. În sondaj cei intervievați invocă diferite motive care i-au împiedicat să raporteze, iar, în cazul în care au raportat, mulți nu au obținut satisfacția așteptată, compensații sau reparații echitabile. În afară de poliție, rolul medicilor și al societății civile rămâne important după incident.

Opinia FRA 6: acces egal la spațiul public – siguranță

Ca urmare a sondajului s-a constatat că grija pentru siguranța personală are un impact negativ în special asupra femeilor. Acestea trebuie să își limiteze deplasările și să fie atente la mediile și zonele în care circulă pentru a nu se confrunta cu atacuri fizice și hărțuire. Autoritățile din statele membre trebuie să asigure acces sigur și egal la spațiul public pentru toate persoanele.

Datele au fost colectate pentru FRA de Ipsos MORI în cooperare cu Institutul de Statistică din Olanda cu *Centre des Technologies de l'Information de l'Etat* (CTIE) din Luxembourg și cu Institutul de Statistică din Austria.